Anayasa Mahkemesi İkinci Bölüm – B. No: 2021/63397 (30.06.2026)

Karar metni resmî kaynaktan aktarılmıştır; heyet, raportör ve vekil adları derlemeye alınmamıştır.

TÜRKİYE CUMHURİYETİ ANAYASA MAHKEMESİ İKİNCİ BÖLÜM KARAR

(Başvuru Numarası: 2021/63397)

Karar Tarihi: 30/6/2026

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, kalp rahatsızlığı olan kişinin askere alınıp yaşamının korunması için gerekli önlemlerin askerî yetkililerce alınmaması sonucu meydana gelen ölüm nedeniyle yaşam hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 24/12/2021 tarihinde yapılmıştır. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

3. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü bildirmiştir. Başvurucular, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmuştur.

III. OLAY VE OLGULAR

4. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ve Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi aracılığıyla erişilen belgelere göre ilgili olaylar özetle şöyledir:

A. Arka Plan Bilgisi

5. Askerlik yükümlüsü (müteveffa, yükümlü) askerî hizmet için Isparta'da bulunduğu sırada 26/2/2015 tarihinde vefat etmiştir. Başvurunun ilk sırasında yer alan başvurucu, müteveffanın annesi olup ikinci sırada yer alan kişi ise ablasıdır. Müteveffanın ağabeyi ise başvurunun incelenmesi sırasında vefat etmiştir. Söz konusu kişinin mirasçıları olan diğer şahıslar da başvuruya taraf olarak dâhil edilmek istediklerini belirtir dilekçe sunmuştur.

6. Müteveffa, üniversiteden 21/7/2014 tarihinde mezun olmuştur. Üniversiteden mezun olduktan sonra askerlik şubesine müracaat ederek askere gitmek istediğini beyan etmiştir. 10/11/2014 tarihinde yükümlülere yoklamalarında uygulanacak sağlık durumu hakkında bilgi formunu doldurmuş ve imzalamıştır. Bilgi formunda her soruya yanıt verilmesi istenmiştir. Kâğıdın alt kısmında "Bu bilgilerin doğruluğunu resmî olarak beyan ediyorum." şeklinde matbu ifade vardır. "Tıbbi Sorular" başlığı altında dokuz soru sorulmuştur. Genel olarak sağlığının ne durumda olduğu sorusuna "orta" cevabını vermiştir. Geriye kalan seçenekler ise "mükemmel", "çok iyi", "iyi", "kötü"dür. İkinci ve üçüncü soruda sağlık sorununun ve sağlık raporunun bulunduğunu belirtmiştir. Devamlı kullandığı bir ilacın ya da maddenin bulunmadığını, beşinci soruda gözlük kullandığını ifade etmiştir. "Son üç yıldır hiç hastanede yattınız mı? (Hastane ismini ve nedenini yazınız.)" sorusunu ise boş bırakmıştır. Sonraki soruda bugüne kadar geçirdiği ameliyatlar hakkında bilgi vermiştir. "Sağlığınızla ilgili bir endişeniz var mı?" sorusuna "evet" cevabını vermiş ve "Kalp kapağımda sarkma ve aort kapakta kapak eksikliği var." şeklinde el yazısıyla açıklama yapmıştır. Son olarak daha önce geçirdiği bulaşıcı bir hastalığının olmadığını belirtmiştir.

7. Bunun üzerine 10/11/2014 tarihinde ilgili aile hekimliğinde yapılan muayene sonucunda askerî hastanenin kardiyoloji polikliniğine sevki uygun görülmüştür. Aynı gün Ankara Etimesgut Asker Hastanesi Baştabipliğince muayenesinin yapılması askerlik şubesi tarafından istenmiştir. Askerlik şubesinin 10/11/2014 tarihli yazısında yükümlünün son

yoklama esnasında rahatsızlığını ifade ettiği de belirtilmiştir. Etimesgut Asker Hastanesinde aortik kapak diğer bozuklukları ile mitral kapak prolapsusu tanıları konulmuştur. Buradaki bir kardiyoloji uzmanı tarafından yapılan muayene sonucunda düzenlenen 12/11/2014 tarihli raporda yükümlü hakkında "TSK SYY'NİN A42 F08 maddesine uyar, halen kardiyak açıdan askerliğe elverişlidir, komando olamaz, işlem ve tedavi gerekmez." hususları yer almaktadır.

8. Söz konusu karara itiraz etmediğini 18/11/2014 tarihinde belirten yükümlü, Isparta Terörizmle Mücadele Eğitim ve Tatbikat Merkezi Komutanlığı Komando Eğitim Alayına sevk edilmiş ve 3/2/2015 tarihi itibarıyla birliğe katılmıştır. Müteveffanın askerlik şubesine gitmeden önce e-Devlet üzerinden kendisinin aldığı askere sevk bilgilerinin yer aldığı ekran görüntüsünde, acemi eğitimi sonrası esas birliğinin ise "Dağ Kod. Okl. Ve Eğt. Mrk. Dağ Komd. Okl. Eğt. Des. Ve Tatb. Tb. Eğt. Des. Tk. Eğirdir/Isparta" olarak planlandığı görülmektedir. Bu kapsamda Kara Kuvvetleri Komutanlığı nezdinde piyade sınıfında kısa dönem er olarak vazife yapacağı öngörülmüştür. Katıldığı birlikte düzenlenen sicil ve muayene fişine bakıldığında 4/2/2015 tarihinde tetanos, menenjit ve kızamık aşılarının kendisine yapıldığı, ilk muayenesinin görevli tabip tarafından icra edildiği anlaşılmıştır. Bu sicil ve muayene fişinde başka bir husus yer almamaktadır.

9. Acemi askerlik süreci devam etmekteyken 26/2/2015 tarihinde saat 05.30 sıralarında hırıltılı bir ses duyulması üzerine müteveffanın arkadaşları tarafından uyandırılmaya çalışıldığı, tepki vermemesi, nefes almakta zorlanması, vücudunun kasılması ve ellerinin açılamaması üzerine yaşanan olağan dışı durumun hemen nöbetçi komutanlara bildirildiği, nöbetçi bir komutan tarafından da 112 Acil'e haber verildiği, ambulansla hastaneye götürülmek için yattığı ranzadan orada bulunan bir battaniye yardımı ile kapıya kadar götürüldüğü, bu sırada birliğe ait ambulansın geldiği görülmüştür. Ambulansta bir ambulans ve acil bakım teknikeri ya da bir hekim yer almamıştır. Söz konusu kişiye arkadaşları ve bir komutanı tarafından aynı araçta eşlik edilmiştir. Saat 05.40 sıralarında acilden giriş yapılarak Isparta Asker Hastanesinde müteveffaya müdahale edilmiştir. Düzenlenen adli raporda hastanın hastaneye vardığında bilincinin olmadığı, tansiyon ve nabzının alınamadığı belirtilmiştir. Yine bu rapora göre yapılan tıbbi müdahalelere rağmen saat 06.20'de vefatın gerçekleştiği kabul edilmiştir.

B. Ceza Soruşturması Süreci

10. Ölümün meydana geldiğinin anlaşılması üzerine görevliler tarafından Kara Kuvvetleri Komutanlığı Isparta Dağ Komando Okulu ve Eğitim Merkezi Komutanlığı Askerî Savcılığına (Askerî Savcılık) saat 06.21'de haber verilmiş, olay hakkında resen soruşturma açılmıştır. Aileden telefonla kimseye ulaşılamaması üzerine 4/1/1961 tarihli ve 211 sayılı Türk Silahlı Kuvvetleri İç Hizmet Kanunu'nun ek 2. maddesi uyarınca olay yeri inceleme ve otopsi işlemleri ile tanık dinleme esnasında hazır bulundurulmak üzere zorunlu müdafi tayin edilmiştir.

11. Olay yerine askerî savcı saat 08.50'de varmıştır. Orada hazır bulunan tabur komutanlarından birisi ile olay hakkında görüşmüş ve kısa bir bilgi almıştır. Devamında yukarıda bahsedilen hususların (bkz. § 9) bir kısmı olay yeri inceleme tutanağında anlatılmıştır. Olayı gören kişilerin kimlikleri tespit edilmiş; akabinde müteveffanın yatağında, dolabında ve sivil eşyalarında incelemeler yapılmıştır. Sivil çantasından çıkan eşyaya delil olabileceği gerekçesiyle el konulmuştur. Bu kapsamda askerlik şubesince düzenlenen 20/11/2014 tarihli askerlik durum belgesi, özel bir hastanece düzenlenen "lomber mrg tetkiki" konulu belge, iki sevk belgesi, turkiye.gov.tr sayfasından alınmış sorgulama sonuç belgesi ile Etimesgut Asker Hastanesi Kardiyoloji Polikliniği kararı muhafaza edilmiştir. Olay yerinde yapılacak işlem kalmadığından otopsi işlemleri için saat 10.00 sıralarında Süleyman Demirel Üniversitesi Hastanesine gidilmiştir.

12. Isparta Asker Hastanesinin Acil Servisi tarafından 26/2/2015 tarihinde saat 09.21'de düzenlenen muayene sonuç raporunda müteveffanın kardiyopulmoner arrest (kalp durması) olarak birliğinden ambulansla acemi er arkadaşları, sıhhiye er, ambulans şoförü ve nöbetçi uzman çavuş eşliğinde geldiği ve hemen resüsitasyon odasına alındığı belirtilmiştir. Raporun "öykü" kısmında "Ambulansla yanında gelen arkadaşları, sohbetleri arasında [müteveffanın] sivil hayatta kalp kapak hastalığı nedeniyle sık sık sıkıntı yaşadığını ve acemi eğitimleri sırasında koşular esnasında kenara ayrıldığını söylediler." hususları belirtilmiştir.

13. Askerî Savcılık tarafından düzenlenen ölü muayene ve otopsi tutanağında kesin ölüm sebebinin sorulması üzerine bilirkişi olarak kabul edilen adli tıp alanındaki iki tabibin görüşü doğrultusunda müteveffaya klasik otopsi yapılması gerekmiştir. Bu kapsamda histopatolojik ve toksikolojik inceleme yapılmak üzere alınan organ parçaları, idrar ve kan örnekleri Antalya Adli Tıp Grup Başkanlığına 27/2/2015 tarihli yazıyla gönderilmiştir. Raporların söz konusu merkez tarafından düzenlenmesi üzerine Süleyman Demirel Üniversitesi Tıp Fakültesi Adli Tıp Ana Bilim Dalı 24/4/2015 tarihinde otopsi raporu tanzim etmiştir. Otopsi raporunun ilgili kısmında travmatik bir etkenle öldüğünün kanıtlarının bulunmadığı, kişinin ölmeden önce alkollü, zehirleyici, uyutucu veya uyuşturucu madde aldığının kanıtlarının bulunmadığı, ileri derecede kronik kalp damar hastalığı olduğu anlaşılan kişinin ölüm nedeninin kronik kalp damar hastalığının akut duruma geçmesine bağlı kalp yetmezliği olduğu bildirilmiştir.

14. Bu süreçte tanıklık için müteveffa ile aynı yerde eğitim gören on acemi asker ile ambulansı süren ve er olarak askerlik vazifesini yapan şahsın beyanları aynı gün içinde alınmıştır. Müteveffaya ambulansta eşlik eden nöbetçi uzman çavuş ile müteveffanın bölük komutanı olan üsteğmenin ifadeleri de yine Askerî Savcılık tarafından tanıklık için olaydan dört gün sonra alınmıştır. Bu ifadelere ilgili barodan atanan müdafi de eşlik etmiştir. Acemi askerler müteveffanın kalbiyle ilgili sağlık durumunu komutanlarıyla paylaşmadığını, askerliği sevdiğini, sağlık sorunları olduğunu arkadaşlarına anlattığını, komutanların kötü muamelede bulunmadığını, spor faaliyetlerine katılmadığını, eğitimler esnasında da rahatsız olduğunu söylediğinde istirahat etmesine izin verildiğini belirtmiştir. Bu acemi askerlerden birisinin ifadesinin bir kısmı şöyledir:

"... Devamında [müteveffayı] yorganın üzerine koyarak aşağıda bekleyen ambulansa götürdük. Daha sonra [müteveffayı] ambulansa koyduk. Ambulansa benimle beraber bir arkadaşım ve ambulansla gelen bir asker vardı, o bindi. Daha sonra ambulans seyir halinde iken [müteveffanın] nabzını kontrol ettim. Ancak nabız alamadım. Bu sırada arkadaşım da [müteveffanın] zayıf da olsa nefes alıp verdiğini söyledi. Ancak bu sırada nabız ve nefes alıp vermesine kontrol edebilecek herhangi bir cihaz ambulansta mevcut değildi. Bu şekilde 5-6 dakika yolculuk ettikten sonra hastaneye vardık. Daha sonra [müteveffayı] acil müdahale amacıyla içeri aldılar. Biz dışarıda kaldık. Bir süre sonra doktor dışarı çıktı ve [müteveffanın] vefat ettiğini söyledi. Ayrıca biz hastaneye geldiğimiz sırada [müteveffanın] gözlerinin fiks olduğunu doktor söyledi.

[Müteveffa] takım komutan yardımcısıydı. Revire gidecek arkadaşları yazıyordu. Bildiğim kadarıyla bel fıtığı ve kalp rahatsızlığı vardı. Kendisinin anlattığına göre kalp kapakçıklarının bir tanesi küçük diğeri de sarkık vaziyetteydi. Bu hususta doktordan rapor aldığını söyledi. Ancak eğitimlerde ve diğer faaliyetlerde yorulduğunda komutanlar kendisine izin veriyordu. Spor faaliyetlerine hiç katılmıyordu. ..."

15. Diğer taraftan ambulansta görevli personeli olan ve ulaştırma er olarak askerlik vazifesini yapan kişi ifadesinde şunları belirtmiştir:

"Ben yukarıda beyan ettiğim birlik komutanlığı emrinde görev yapmaktayım. Olay tarihi olan 26 Şubat 2015 günü saat 05.30 sıralarında bir askeri revirden bölüğüne ambulansla

bırakmış revire dönüyorduk. Bu sırada bir askerin fenalaştığı bildirildi. Bunun üzerine komando alayı 1. Tb. 1. Bölüğe gittik. Biz vardığımızda da askeri aşağıya indirmişlerdi. Hemen ambulansa bindirdik. Benimle beraber nöbetçi astsubay uzman çavuş ve iki asker daha ambulansa bindi. Fenalaşan asker kendinde değildi, nabzı yavaştı. Nefes alıp vermesi de yavaştı. Vücudu kasılıyordu. Hemen revire gitmeden asker hastaneye gittik. Orada sağlık ekiplerine teslim ettik. 15-20 dakika bekledikten sonra görev gereği geriye döndük. Sonradan askerin vefat ettiğini öğrendim. Müteveffayı tanımıyorum."

16. Olay günü ikametinde bulunan ve müteveffanın bölük komutanı olan üsteğmenin ifadesinin bir kısmı şu şekildedir:

"... Bunun üzerine hemen hastaneye gittim. Asker vefat ettiği için adli makamların talimatları doğrultusunda hareket ettik. Olaydan bu şekilde haberdar oldum. [Müteveffa] bölüğe katıldığında kalp rahatsızlığı olduğuna dair herhangi bir şey söylememişti. Spor ve eğitim faaliyetlerinden önce askerlere bir rahatsızlığı olan var mı diye soruyorduk. [Müteveffa] spor faaliyetlerine katılmıyordu. Eğitimlerde de bir süre katılıyordu. Belinin ağrıdığını söyleyip izin istediği oluyordu. Bu nedenle kendisine müsaade ediyorduk. Törenden bir gün önce yine belinin ağrıdığını söyleyince izin istemişti. Bunun üzerine [müteveffaya] ciddi bir rahatsızlığı olup olmadığını, belinin neden sürekli ağrıdığını sormuştum. Kendisi yine bir şey söylemedi. Çok istekli bir askerdi. İşten kaçmıyordu. Takım kıdemliliği yapıyordu. Bu nedenle herkes ile arası iyiydi. Ben [müteveffaya] gerek komutanlar, gerekse diğer arkadaşlar tarafından herhangi bir fiili müdahalede ya da kötü muamelede bulunulduğunu görmedim, duymadım. Böyle bir şey olsaydı gereğini yapardım. [Müteveffanın] kalp rahatsızlığı olduğunu ben olaydan sonra öğrendim. Ayrıca diğer arkadaşlarının kalp rahatsızlığı olduğunu söylemiş, ancak ben bunu olaydan sonra arkadaşları ile konuşurken öğrendim. Hatta olaydan sonra [müteveffanın] çantasında kalp rahatsızlığı olduğuna ilişkin bir raporu olduğunu da tespit ettik. Askeri Savcılık ile beraber bu şekilde haberdar oldum. Eğer [müteveffa] rahatsız olduğunu söyleseydi mutlaka hastaneye gönderirdik. Hatta bir askerimin kalbinde delik vardı. Hastaneye gönderdik, kendisi halen hava değişimindedir. [Müteveffanın] kalp rahatsızlığı olduğunu bilseydim onu da mutlaka hastaneye gönderirdim dedi..."

17. Bilgisine başvurulan Isparta Askerlik Şubesi Başkanı Etimesgut Asker Hastanesinin verdiği rapordaki rahatsızlıkların askerlik şubesi tarafından sisteme girildiğinin anlaşıldığını, bu aşamadan sonra askerin komando birliğine gönderilmemesi gerektiğini, bununla ilgili olarak Asker Alma Daire Başkanlığının (ASAL) bilgisine başvurulması gerektiğini belirtmiştir. Bunun üzerine ASAL'a ve Kara Kuvvetleri Komutanlığına müzekkere yazılmıştır. Gelen cevabi yazıda; müteveffanın sevk edildiği eğitim merkezinde kısa dönem erbaş ve erlere, tüm eğitim birlik ve merkezlerinde yer alan aynı temel eğitim programının uygulandığı, üç haftalık temel askerlik eğitimini tamamlamayı müteakip katılması planlanan esas birliğinin Terörizmle Mücadele Harekâtı icra eden komando birliği olmadığı, bu nedenle erbaş ve erlerin de komando nitelikli personelden teşkil edilmediği, Dağ Komd. Okl. ve Eğt. Mrkz. K.lığı ile diğer eğitim birlik ve merkezlerine merkezi olarak dağıtımı yapılan erbaş ve erlere "Komando olur." raporu alma şartının ve gereğinin bulunmadığı bilgisi verilmiştir. Buna göre merkezi olarak bilgisayar ortamında eğitim ve esas birliğinin belirlendiği, yapılan işlemlerde yürürlükteki mevzuat ve uygulamalara aykırı herhangi bir durumun, ihmalin ya da kusurun bulunmadığının tespit edildiği belirtilmiştir.

18. Bunun üzerine dosya kapsamında yer alan tüm belgelerin incelenmesi neticesinde ölümün sebebine (bkz. § 13) de yer verilerek hadisenin oluşumunda ve müteveffanın Isparta Komd. Eğt. A. K.lığı emrine tertip edilmesinde illiyet bağı oluşturacak şekilde herhangi bir kişiden kaynaklanan ihmal veya kasıtlı davranış saptanmadığı gerekçesiyle 1/9/2015 tarihinde kovuşturmaya yer olmadığına dair karar verilmiştir.

19. Başvuruculaların itirazı, Eskişehir Muharip Hava Kuvveti ve Hava Füze Komutanlığı Askerî Mahkemesinin 27/10/2015 tarihli kararıyla reddedilmiştir. Kararda üç başlık altında başvuruculaların itirazlarının reddedilme sebebine de yer verilmiştir. Bu kapsamda sağlık durumuna ilişkin belgeler dikkate alınarak askerliğe elverişli kararı verilmesinin uygun olup olmadığının bilirkişinin mütalaası ile tespit edilmesi, müteveffanın komando birliğine sevk edilmemesi hâlinde ölüm neticesinin gerçekleşmeyeceği iddiası ile tabip veya acil tıp teknikerinin ambulansta bulunması gerektiği ve bulunmadığı gerekçesiyle ölüm olayının gerçekleşmiş olabileceği itirazları değerlendirilmiştir. Dosya üzerinden yapılan inceleme sonrasında illiyet bağı olmadığı gerekçesiyle itirazın reddedildiği görülmüştür.

20. Bu kararın başvurucular vekiline ne zaman tebliğ edildiği anlaşılamamakla birlikte başvurucular vekilinin beyanına göre idare mahkemesinde dava açıldığı 1/6/2016 tarihinden önce bu karara ulaşılmıştır.

C. İdari Soruşturma Süreci

21. Müteveffanın bağlı olduğu komutanlık tarafından 26/2/2015 tarihinde saat 08.20'de Ankara'daki ilgili makamlara öncelik derecesi çok ivedi olarak üç sayfalık yazılı mesaj gönderilmiştir. Bu mesaj içeriği bilgi olarak ayrıca Eğirdir'deki komutanlığa da gönderilmiştir. Meydana gelen olay hakkında kısa bir açıklama yapılmıştır.

22. 6/3/2015 tarihinde saat 18.00'de yine bir mesaj gönderilerek yapılan adli işlemler hakkında bilgi verilmiştir. Ayrıca Dağ Komando Okulu ve Eğitim Merkez Komutanlığı emri ile idari tahkikat heyetinin kurulduğu, olay hakkında idari soruşturma başlatıldığı da belirtilmiştir. İkinci mesajda soruşturmaların devam ettiği bilgisi yer almıştır.

23. Başkanı bir piyade albay, üyeleri ise bir personel binbaşı ve bir sağlık astsubayı olan idari tahkikat heyetince on sekiz kişi dinlenmiş ve ilgili belgeler temin edilmiştir. 11/3/2015 tarihinde tamamlanan idari tahkikat raporu, Kara Kuvvetleri Komutanlığına 19/3/2015 tarihli yazıyla gönderilmiştir. Bu kapsamda heyetin olayla ilgili değerlendirmesi ve kanaatine göre herhangi bir personel hakkında adli veya disiplin işlemi yapılmasına gerek görülmemiştir. Dağ Komando Okulu ve Eğitim Merkez Komutanı da söz konusu heyetin kanaatine katılmıştır. Raporun "Benzer Kaza/Olaylar ile Karşılaşılmaması İçin Öneriler" başlıklı kısmında ise şunlar belirtilmiştir:

"a. Tek Er Emniyet ve Kaza Önleme Talimatlarına 'Hiçbir Sağlık Sorunumu Hiçbir nedenle sıralı amirlerimden gizlemeyeceğim' ibaresinin eklenmesinin,

b. Can Dostu olarak görevlendirilen personelin bu tip konularda daha hassas davranması yönünden bilgilendirilmesi ve bilinçlendirilmesinin,

c. Personele katılışlarında kayıt kabul işlemleri esnasında veya devamında şahsi dosyalarının tekamül ettirilmesi sırasında matbu olarak hazırlanan bir belge ile başta sivil yaşamlarındaki rahatsızlıkları ve devamında varsa kendileri için konulmuş teşhis, uygulanmış veya uygulanmasına devam edilen tedavi ayrıca almış oldukları rapor var mı? gibi sorular yönlendirilmesinin ve beyanlarının kendi el yazıları ile alınmasının ve onaylatılmasının faydalı olacağı."

D. Vazife Malullüğü Talebinin Reddi Üzerine Açılan İptal Davası Süreci

24. Sosyal Güvenlik Kurumu (SGK) Başkanlığı Emeklilik Hizmetleri Genel Müdürlüğü Primsiz Aylıklar Daire Başkanlığının 13/7/2016 tarihli yazısının ekinde bulunan SGK Vazife Malullüğü Tespit Kurulunun 11/7/2016 tarihli kararına göre müteveffanın ölümünün vazifesinin neden ve etkisiyle meydana gelmediğine karar verilmiştir. Bu nedenle 8/6/1949 tarihli ve 5434 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanunu'nun vazife malullüğü hükümlerinin uygulanmasına imkân bulunmadığına yer verilmiştir. Bu gerekçeyle birinci

başvurucuya aylık bağlanmamıştır.

25. Bunun üzerine işlemin iptali istemiyle dava açılmıştır. Ankara 10. İdare Mahkemesinin 25/4/2018 tarihli kararıyla işlem iptal edilmiş, ödenmeyen vazife malullüğü aylıklarının idareye başvuru tarihinden itibaren işletilecek yasal faiziyle birlikte davalı idare tarafından davacıya ödenmesine karar verilmiştir. Gerekçenin ilgili kısmı şöyledir:

"... Bu durumda, davacının oğlunun askerlik görevini yaptığı sırada geçirdiği kalp rahatsızlığı sonucu vefat etmesi, görevinin özelliği itibariyle çalışma ve iklim koşullarının olumsuz etkisi, rahatsızlanması sırasında gerekli önlem alma ve müdahale etme olanaksızlığı dikkate alındığında görevin sebep ve etkisinin bulunduğunun kabulü gerekmektedir. Nitekim Danıştay 11. Dairesi'nin 14.12.2015 tarih ve E:2012/7789, K:2015/6187 sayılı kararı da bu yöndedir. ..."

26. Davalı idarenin istinaf başvurusu Ankara Bölge İdare Mahkemesi 11. İdari Dava Dairesi tarafından 20/5/2021 tarihinde kesin olarak reddedilmiştir.

E. Zararların Tazmini İstemiyle Açılan Tam Yargı Davası Süreci

27. Müteveffanın annesi ve kardeşleri, maddi ve manevi zararlarının tazmini istemiyle Millî Savunma Bakanlığına 1/2/2016 tarihinde başvuru yapmıştır. Söz konusu dilekçe 4/2/2016 tarihinde idareye tebliğ edilmiştir. Talebin zımnen reddedilmesi üzerine Askerî Yüksek İdare Mahkemesi (AYİM) Başkanlığı nezdinde 1/6/2016 tarihinde tam yargı davası açmıştır. Başvurucular vekili; idarenin hizmet kusurunun olduğunu belirterek müteveffanın dul olan annesi için destekten yoksun kalma kapsamında maddi tazminat, davacıların tümü için ayrıca manevi tazminat talep etmiştir. Bu kapsamda olay tarihinden işletilecek şekilde yasal faiz de istenmiştir. Birinci başvurucu için 50.000 TL manevi, 1.000 TL maddi, ikinci başvurucu için 25.000 TL manevi, diğer başvuruculaların murisi için de 25.000 TL manevi tazminat istenmiştir. Dava dilekçesinde 2014 yılında askerî hastanede düzenlenen raporun hatalı olduğunu ve konuyla ilgili olarak ceza soruşturmasında hiçbir bilirkişi raporunun alınmadığını ifade etmiştir. Ayrıca müteveffanın komando birliğine sevk edildiğini, sağlık durumuyla uyumlu olmayan güç koşullarda askerlik hizmeti yaptırıldığını, burada katılış muayenesinin yapılmadığını, kalp rahatsızlığının şahsi dosyasında mevcut olduğunu, birlik komutanlığınca dinlenmesine izin verilen ve durumu bilinen müteveffanın herhangi bir sağlık kuruluşuna sevk edilmediğini, ölüm olayına yönelik önlem alınmadığını iddia etmiştir. Bu bağlamda çağrılan askerî ambulansın geç geldiğini, gelen ambulansta sadece şoför ve bir askerin bulunduğunu, sağlık görevlilerinin veya hekimin ambulansta olmadığını, hastaneye kadar hiçbir tıbbi müdahale yapılmadığını, gerekli ve yeterli bir tıbbi müdahalenin yapılması durumunda müteveffanın kurtulabileceğini ileri sürmüştür.

28. Davalı idarenin istemi üzerine AYİM İkinci Dairesi tarafından cevap süresinin otuz gün uzatılmasına dair karar verilmiştir. Cevap dilekçesinde, 24/11/1986 tarihli ve 19291 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak Bakanlar Kurulu kararı ile yürürlüğe giren mülga Türk Silahlı Kuvvetleri Sağlık Yeteneği Yönetmeliği'nin (Yönetmelik) beşinci maddesinin beşinci fıkrasından bahsedilerek Etimesgut Asker Hastanesi tıbbi kanaat raporu iletilmiştir. Bu rapor Millî Savunma Bakanlığının 22/2/2016 tarihli yazısı üzerine kardiyoloji alanında ihtisas yapmış bir askerî hekim tarafından müteveffaya yapılan muayene/işlemlerle ilgili olarak hazırlanmıştır. Raporda, yoklama muayenesi sırasında şikâyetin belirtilmemesi durumunda aterosklerotik kalp hastalığının fiziki muayene ile tespitinin mümkün olmadığı ifade edilmiştir. Ayrıca kişide risk faktörlerinin bulunmaması, yaş itibarıyla riskli dönemde olmaması, şikâyet belirtmemesi, yapılan EKG ve ekokardiyografi tetkiklerinde şüpheli bulgu tespit edilmemesi nedeniyle hastaya ileri tetkik planlanmadığı yer almıştır. Ekokardiyografi tetkikinde tespit edilen tanıların otopsi ile tespit edilen rahatsızlığının göstergesi olan bulgular olmadığı da dile getirilmiştir. Kişinin yoklama ve katılış muayeneleri sırasında

askerlik görevini yerine getirme isteği ile mevcut şikâyetlerini de muayeneyi yapan doktordan gizleyebildiği hatırlatılmıştır. Fiziki muayenenin normal tespit edilmesi ve kişinin şikâyet belirtmemesi neticesinde hastada herhangi bir rahatsızlığın düşünülmediği bu raporda yer almıştır. Buna göre transtorasik ekokardiyografi tetkikinde tespit edilen rahatsızlıklara uygun karar verilerek muayenesinin tamamlandığı ve ilgili maddelere uygun karar verildiği mütalaa edilmiştir. Cevap dilekçesinin diğer kısımlarında ise kovuşturmaya yer olmadığına dair karardan ve SGK'nın işleminden (bkz. § 24) bahsedilmiştir.

29. Cevaba cevap dilekçesinde idarenin sağlık sorununu müteveffanın bildirmediğine dair görüşüne karşı ayrıntılı açıklamalar yapılmış, bu savunmanın gerçeğe aykırı olduğu belirtilmiştir. Müteveffanın komando birliğinde çok yoğun acemi eğitimine tabi tutulduğu, özellikle vefatından önceki birkaç gün içerisinde yemin töreni hazırlıkları ve provaları nedeniyle aşırı derecede yorulduğu ve bünyesinin daha fazla kaldırmadığı, vazifenin tesiri ile vefat ettiği belirtilmiştir. Davalı idarenin ikinci savunma dilekçesi sunmadığı görülmüştür.

30. 21/1/2017 tarihli ve 6771 sayılı Kanun'un 17. maddesiyle Anayasa'ya eklenen geçici 21. maddenin birinci fıkrasının (E) bendiyle AYİM kaldırılmıştır. AYİM'in kaldırılması sonrasında dosya Ankara 14. İdare Mahkemesine tevzi edilmiştir. Hizmetin görüldüğü ve eylemin gerçekleştiği yerin Isparta olması nedeniyle davanın yetki yönünden reddine, dava dosyasının Isparta İdare Mahkemesine (Mahkeme) gönderilmesine 29/9/2017 tarihinde karar verilmiştir.

31. Mahkeme, müteveffanın 26/2/2015 tarihinden önce sağlık hizmeti aldığı özel/resmî sağlık kurumlarına ilişkin bilgi ve belgelerin gönderilmesini SGK'dan 27/3/2018 tarihli ara kararıyla istemiştir. Bu yazıya verilen cevapta ise vefatından önce sağlık hizmetlerine ilişkin herhangi bir bilgi ve belgenin emeklilik sicil dosyasında bulunmadığı belirtilmiştir.

32. Bunun üzerine davacılardan müteveffanın askere sevki yapılmadan önce kalp rahatsızlığıyla ilgili olarak tedavisinin yapılıp yapılmadığının, bu hastalık nedeniyle herhangi bir tedavi kuruluşuna gidip gitmediğinin sorulması ile tedavi için sağlık kuruluşlarına gitmişse bu tedavilere ilişkin bilgi ve belgeleri göndermeleri istenmiştir. Davalı idareden ise müteveffanın askerlik görevini kısa dönem er ya da yedek subay olarak yapıp yapmadığına, sevk edildiği askerî birlikte ölüm olayından önce aldığı askerî eğitimin niteliğinin sorulmasına, ayrıca müteveffanın askere sevk öncesi gönderildiği Etimesgut Asker Hastanesinde yapılan muayenesine ilişkin tüm tahlil, tetkik vesair sonuçları havi hasta dosyasının temin edilerek gönderilmesinin istenmesine dair ara kararı verilmiştir.

33. Başvurucular vekili, istenen bilgiyi ve birtakım belgeyi sunmuştur. Davalı idareye yeniden yazı yazılmış, ayrıca başvurucuların beyanı uyarınca özel bir hastanenin başhekimliğinden hasta dosyası istenmiştir.

34. Davalı idare tarafından 28/6/2018 tarihinde müteveffanın askerliğini kısa dönem er olarak yapmaya başladığı malumatı belirtilerek istenen belgelerin ekte olduğu bilgisi verilmiştir. Ayrıca eğitim komutanlığının Mahkemeye sunduğu 9/7/2018 tarihli yazıda, ölüm olayından önce aldığı askerî eğitimin normal er eğitimi olduğunu gösteren ferdî eğitim takip ve kontrol kartı ile askere sevk öncesi gönderildiği Etimesgut Asker Hastanesinin verdiği rapor sunulmuştur. Diğer taraftan asker hastanelerinin Sağlık Bakanlığına devri sonrasında aynı yerde devlet hastanesi olarak hizmet vermeye başladığı anlaşılan başhekimliğin 5/7/2018 tarihli yazısında, Etimesgut Asker Hastanesi döneminde kullanılan Askerî Sağlık Otomasyon Sistemi (ASOS) veri tabanının aktarımından kaynaklı olarak bazı verilere ulaşılamadığı, bahse konu kişinin sadece 12/11/2014 tarihinde muayene raporuna ilişkin kaydı bulunduğu bilgisi yer almaktadır. Diğer taraftan özel hastane tarafından müteveffaya ait dosya içeriği fotokopileri ve grafi CD'si 20/7/2018 tarihli yazının ekinde Mahkemeye

sunulmuştur.

35. Mahkeme, bilirkişi raporu alınmasına dair ara kararı vermiştir. İstanbul Adli Tıp Kurumu Başkanlığından Mahkeme dosyasının içeriğindeki evrak da gönderilerek birtakım bilgiler istenilmiştir. Buna göre 9/10/2018 tarihli yazıyla istenen hususlar şöyle belirtilmiştir:

"a) Müteveffanın ölüm sebebinin ortaya konulmasının istenilmesi,

b) Müteveffada bulunan mevcut kalp rahatsızlığının mahiyeti de değerlendirilerek askere alınma şartlarının oluşup oluşmadığı, askere alınmamasının yahut temel askerlik eğitimi olmayan askeri hizmete alınmasının daha uygun olup olmadığı,

c) Müteveffada bulunan mevcut kalp rahatsızlığını, temel askerlik eğitiminin etkileyip etkilemediği, ölüme götüren sürecin askerlik eğitimi ile irtibatının bulunup bulunmadığı,

d) Sigara kullanımın ölümle sonuçlanan işbu vakıadaki rolünün yüzde olarak belirtilmesinin istenilmesi, (sigara kullanımının mevcut hastalık bulgularına göre ölüm ile sonuçlanan kalp krizi riskini ne kadar arttırdığı)"

36. Bunun üzerine Adli Tıp Kurumu Birinci İhtisas Kurulunca (ATK), müteveffanın askerliğe girişine ilişkin ayrıntılı muayene bulguları, varsa EKG, EKO gibi kardiyolojik tetkikleri ile birlikte laboratuvar sonuçlarının temini Mahkemeden 17/10/2018 tarihli yazıyla istenmiştir. Mahkeme de ara kararı kurarak bu belgeleri taraflardan talep etmiştir.

37. Başvurucular vekili 12/11/2014 tarihli sağlık kurulu raporu haricinde askerî hastanede yapılan işlemlere ilişkin herhangi bir tetkik ve muayene belgesinin müteveffaya verilmediği bilgisini Mahkemeye vermiştir. Davalı idare de elindeki mevcut belgeleri göndermiştir. Mahkeme, bunun üzerine Genelkurmay Başkanlığı Türk Silahlı Kuvvetleri Sağlık Komutanlığından ATK'nın istediği belgeleri talep etmiştir. Söz konusu ara karara binaen gönderilen evrak Mahkemeye sunulmuştur. Bu şekilde ATK'ya dosyanın tekrar gönderildiği anlaşılmıştır. ATK'nın 28/1/2019 tarihli yazısında ise adli dosyada muayene sonuç raporunun mevcut olduğu anlaşıldığından müteveffanın askerliğe girişine ilişkin ayrıntılı muayene bulguları, varsa EKG, ekokardiyografi raporları ile birlikte laboratuvar sonuçlarının temini istenilmiştir.

38. Akabinde Genelkurmay Başkanlığı Türk Silahlı Kuvvetleri Sağlık Komutanlığına tekrar müzekkere yazılmıştır. Müzekkerede, ATK kararında bahsi geçen sağlık belgelerinin mevcut olmaması hâlinde istenen hususlara ilişkin belgelerin olmadığına ilişkin açıklamalı şekilde cevap verilmesi de talep edilmiştir.

39. Davalı idare tarafından gönderilen yazı içeriğinde asker hastanelerinde 2011-2016 yılları arasında bilgi işletim sistemi olarak kullanılan ASOS veri tabanında yapılan inceleme neticesinde Etimesgut Asker Hastanesi ve Isparta Asker Hastanesinde müteveffaya ait sağlık kayıtlarının tespit edildiği, bu kayıtların dışında herhangi bir muayene ve tedavi belgesine rastlanmadığı bilgisi verilmiştir.

40. Bu durum ATK'ya bildirilerek 9/10/2018 tarihli yazıyla istenen hususlarda hiçbir kuşkuya yer bırakmayacak biçimde açıklamalı ve gerekçeli şekilde rapor hazırlanması tekrar talep edilmiştir.

41. ATK tarafından 29/3/2019 tarihinde söz konusu rapor hazırlanmıştır. Konuyla ilgili kısımlar şu şekildedir:

"...hakkında düzenlenmiş adli ve tıbbi belgelerde bulunan veriler birlikte değerlendirildiğinde;

1. Otopsisinde dış muayenede alında abrazyon dışında travmatik değişim tanımlanmadığı, iç muayenede kafatasında kırık, kafa içi kanama, beyin doku harabiyeti, beyin kanaması, iç

organ ve büyük damar lezyonu tespit edilmediğine göre; Kişinin travmatik bir tesirle öldüğünün tıbbi delilleri bulunmadığı,

2. Otopsisinde alınan doku örneklerinin Kimya İhtisas Dairesinde yapılan tetkikinde; aranan toksik maddelerin bulunmadığı bildirildiğine göre; Kişinin zehirlenerek öldüğünün tıbbi delillerinin bulunmadığı,

3. Adli dosyada kayıtlı bilgilerde özgeçmişinde kalp kapak hastalığı bulunan kişinin acemi er olarak askerliğini yaptığı dönemde 26/02/2015 tarihinde saat 05:25 sularında koğuşta yatarken yatakta rahatsızlandığı, vücudunun kasıldığı ve çenesinin kilitlendiğinin fark edilmesi üzerine arkadaşları tarafından ağzı açılmaya çalışılarak nefes alması sağlandığı, bilinci kapalı halde hastaneye kaldırıldığı, yapılan yeniden canlandırma işlemine rağmen yanıt alınamayarak öldüğü, otopsisinde iç organlarda tespit edilen makroskopik bulgular ile iç organların histopatolojik tetkikinde ... tespit edildiği, cesedin bulunduğu ortam, bulunuş şekli, olay yeri inceleme bulguları birlikte değerlendirildiğinde; Kişinin ölümünün kalp kapak hastalığı ve gelişen komplikasyonları (enfektif endokardit, vegetasyon, koroner arterlere emboli) sonucu meydana gelmiş olduğu,

4. Adli dosyada kayıtlı tıbbi belgelerde kişide mitral kapak prolapsusu tespit edildiği, ancak EKG bulgusu ve klinik bulgu tanımlanmadığı cihetle; Türk Silahlı Kuvvetleri Sağlık Yeteneği Yönetmeliğine göre askerliğe elverişli olduğu, ölümünün askerlik eğitimi ile irtibatı bulunmadığı,

5. Kişinin kalp hastalığına bağlı meydana gelen ölüm olayında sorulduğu üzere sigara kullanmasının etkisi ve katkısı olacağı, ancak kalp hastalıklarının oluşumunda alkol, hareketsiz yaşam, obezite, stresli kişilik yapısı, genetik faktör, hiperlipidemi, hipertansiyon gibi çok sayıda risk faktörü bulunduğundan kişinin ölüm olayında sigara kullanımının ne düzeyde etkisi olduğunun bilinemediği oy birliği ile mütalaa olunur."

42. ATK raporu taraflara tebliğ edilmiştir. Başvurucular, bu raporun davanın esası hakkında hüküm vermeye elverişli ve yeterli bir rapor olmadığını belirtmiştir. Bu kapsamda kalp rahatsızlığı bulunan müteveffanın askere hiç sevk edilmemesi gerekirken sevk edildiği, komando birliği gibi ağır eğitim ve spor faaliyetlerinin olduğu bir eğitim birliğinde yapılan eğitimlerin müteveffanın kalp krizi geçirmesinde etken olduğu dosya kapsamındaki tüm belgelerle açıkça anlaşıldığı ileri sürülmüştür.

43. Mahkeme 13/3/2020 tarihinde hüküm vermiştir. Birinci başvurucunun maddi tazminat istemini reddetmiştir. Davacıların manevi tazminat istemini ise kabul etmiştir. Buna göre müteveffanın annesine 50.000 TL, müteveffanın ağabeyi ve ablasının her biri için 25.000 TL manevi tazminata hükmedilmiştir. İdari başvuru dilekçesinin davalıya tebliğ edildiği tarihten itibaren işletilecek şekilde yasal faiz uygulanmasına karar verilmiştir. Fazlaya ilişkin talepler reddedilmiştir.

44. Mahkemenin gerekçeli kararında başvuru konusu olay özetlendikten ve dosya içinde bulunan ATK raporundan bahsedildikten sonra ATK raporunun hükme elverişli olduğu belirtilmiştir. Bu kapsamda itirazın reddedildiği anlaşılmıştır. Daha sonra maddi tazminat istemi değerlendirilmiştir. Maddi tazminat talebinin reddedilmesinde müteveffanın eğitim aldığı yerdeki komutanlığın 9/7/2018 tarihli yazısına (bkz. § 34) atıf yapılarak alınan askerî eğitimin komando eğitimi olmadığı, tüm acemi askerlere uygulanan normal er eğitimi olduğuna vurgu yapılmıştır. Ayrıca ATK'nın mütalaasına da değinilerek müteveffanın Yönetmelik'e göre askerliğe elverişli olduğu, böylelikle de müteveffanın ölümü ile askerlik eğitimi arasında illiyet bağının kurulamaması nedeniyle maddi tazminata hükmedilmesinin koşullarının oluşmadığı ifade edilmiştir. Manevi tazminat yönünden ise ATK kararında söz edilen askerliğe elverişli olduğu ve müteveffanın ölümü ile askerlik eğitimi arasında bir irtibatının bulunmadığına değinilmiş, süreç içerisinde askerî hastanede düzenlenen rapor

içeriğine de yer verilerek müteveffanın mecburi askerlik yükümlülüğünün ifasına başlanıldığı bilgisi verilmiştir. Buna göre "davacıların, murisleri olan müteveffanın mevcut kalp rahatsızlığı dikkate alınarak mecburi askerlik yükümlülüğüne tabi tutulmaması veya fiziksel eğitim gerektirmeyen bir askeri hizmette bu mecburi yükümlülüğün yerine getirilmesi sağlanmış olsaydı, murislerinin ölmeyecek olmalarını düşünmeleri ve bu durumun davacıların iç alemlerini sürekli meşgul edeceği ve ayrıca ölüm olayının, müteveffanın anne ve kardeşlerinden uzakta bulunduğu esnada mecburi bir yükümlülüğün yerine getirildiği esnada vuku bulduğu" hususlarının birlikte değerlendirildiği, olayın meydana geliş ve yaşanılan acının ağırlığı da gözönüne alınarak manevi tazminat isteminin kabulüne karar verilmesinin hakkaniyet gereği olduğu belirtilmiş ancak hükmedilen kanuni faiz yönünden idari başvuru dilekçesinin idareye tebliğ edildiği tarih esas alınmıştır.

45. Davalı idare ile davacılardan yalnız birinci başvurucu adına istinaf kanun yoluna başvurular yapılmıştır. Davalı idarece Mahkemenin kararının kaldırılarak davanın reddedilmesine dair karar verilmesi talep edilmiştir. Bu kapsamda yoklama muayenesinin amacının askerlik çağına giren yükümlülerin fiziki muayenelerinin yapılarak askerlik hizmetini yapıp yapmayacaklarının tespit edilmesi olduğu, yoklama muayenesinin ileri tetkikler gerektirmeyen tıbbi bir işlem olduğu, müteveffanın askerlik şubesi başkanlığı tarafından yoklama muayenesinin yapılması için yetkili hastaneye sevkinin sağlandığı, sevk edilen hastane tarafından da hakkında verilen "Askerliğe elverişlidir." kararı sonucu askere sevk edildiği, idarenin hizmet kusurunun bulunmadığı, idarenin üzerine düşen görevi sonuna kadar yerine getirdiği ileri sürülmüştür. Diğer taraftan başvurucular vekilince birinci başvurucu yönünden maddi tazminat talebinin reddi bakımından istinaf başvurusunda bulunulduğu belirtilmiştir. Bu kapsamda davalı idarenin askerlik muayenesi esnasında yapılan tetkiklere ilişkin hiçbir belgeyi Mahkemeye sunamadığını, kalp rahatsızlığı olduğu iddia edilen bir kişinin askerlik muayenesi usulüne uygun yapıldıysa asker hastanesinde yapılan tüm tetkiklerin idare tarafından sunulabilmesi gerektiği ifade edilmiştir. Dolayısıyla daha önceki iddialar da tekrar edilerek müteveffanın askere hiç alınmaması gerektiği hâlde askere alındığı ve askerlik eğitiminin en ağır şekilde yapıldığı komando birliğine gönderildiği belirtilerek ATK'nın istediği belgelerin iletilmediği, bu konuda bir kanaat belirtemeyeceği yönünde bir karar vermesi gerektiği hâlde ne şekilde muayene edildiği bilinmeyen müteveffa hakkında tamamen hayali bir tahmin ile ATK'nın kanaat bildirdiği ileri sürülmüştür. Ayrıca davacı vekilince 30/6/2021 tarihinde ek beyanda bulunulmuştur. Bu beyanla Ankara Bölge İdare Mahkemesi 11. İdari Dava Dairesinin 20/5/2021 tarihli kararı sunulmuş, müteveffanın askerlik vazifesinin tesir ve etkisiyle vefat ettiği hususunun kesin olarak kabul edildiği belirtilmiştir.

46. Konya Bölge İdare Mahkemesi 4. İdari Dava Dairesi 3/11/2021 tarihinde birinci başvurucunun istemini reddetmiş, idarenin istinaf başvurusunu kabul etmiş, Mahkemenin manevi tazminat isteminin kabulüne ilişkin kısmının kaldırılmasına ve davanın reddine kesin olarak karar vermiştir. Kararda, müteveffanın askere sevk süreci ve yatağında rahatsızlandığı aktarıldıktan sonra ATK'nın raporuna yer verilmiş ve davanın reddedilmesi sebebi şu şekilde açıklanmıştır:

"Bu durumda, davacıların murisinin Adli Tıp Kurumu 1. Adli Tıp İhtisas Kurulunun raporunda Türk Silahlı Kuvvetleri Sağlık Yeteneği Yönetmeliğine göre askerliğe elverişli olduğu, ölümünün askerlik eğitimi ile irtibatının bulunmadığı yönünde görüş bildirdiği ve askeri eğitimin komando eğitimi olmayıp tüm acemi askerlere uygulanan normal er eğitimi olduğu dikkate alındığında yürütülen kamu hizmeti ile uğranıldığı ileri sürülen zarar arasında nedensellik bağının bulunmadığı gibi hizmet kusuru da bulunmadığından manevi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekirken kabulü yönünde verilen kararda hukuki isabet görülmemiştir."

47. Nihai karar başvurucular tarafından 29/11/2021 tarihinde öğrenilmiştir.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

48. Anayasa Mahkemesinin 30/6/2026 tarihinde yaptığı toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucuların İddiaları ve Bakanlık Görüşü

49. Başvurucular; Askerî Savcılığın etkili soruşturma yürütmediğini, ileri sürdükleri hususların incelenmediğini, dolayısıyla adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Görülen davada ATK'dan rapor talep edildiğini, ATK'nın iki kez dosyayı geri çevirerek müteveffanın askerlik muayenesine ilişkin EKG, EKO ve diğer tetkiklerini talep ettiğini, Sağlık Bakanlığı ve Türk Silahlı Kuvvetleri ile yapılan yazışmalar neticesinde askerlik muayenesi esnasında yapılan tetkiklere ilişkin olarak hiçbir tıbbi belgenin Mahkemeye gönderilmediğini belirtmiştir. ATK'ya üçüncü kez gönderilen dosya üzerinden yapılan incelemede ATK'nın müteveffanın ölümünden yedi yıl önceki tetkikleri inceleyerek ilme ve fenne aykırı olarak Etimesgut Asker Hastanesinden verilen kararın doğru olduğu yönünde görüş bildirdiğini iddia etmiştir. ATK raporuna yapılan itirazın incelenmediğini, sadece ATK raporuna dayanılarak idarenin istinaf başvurusunun hiçbir yorum yapılmaksızın davanın reddedildiği de ifade edilmiştir. Ayrıca münhasıran askerliğe elverişlilik üzerinde durulduğunu, kalp krizi esnasında yapılan ya da yapılmayan tıbbi müdahalelerin yeterliliğinin, müdahale süresinin, birlikte doktor bulunmamasının, koğuştan götürülme sürecinin tartışılmadığını, ATK'dan bu konuda görüş sunulmadığından yakınılmıştır. Bu kapsamda Askerî Savcılık dosyasındaki tanık ifadelerinin değerlendirilmediği belirtilmiş ve silahların eşitliği ilkesine aykırı olarak adil yargılanma hakkının ihlal edildiği ileri sürülmüştür. Diğer taraftan müteveffanın askerlik hizmetini yapmaya engel teşkil edecek hastalığı bulunduğu hâlde gerekli tedbirlerin alınmadığı, askerlik eğitimlerinin en ağır şekilde yapıldığı komando birliğine gönderildiği, yaşam hakkının korunmadığı ve müteveffanın ölümüne devletin hatalı uygulaması ile sebep olunduğu belirtilerek yaşam hakkının ihlal edildiği iddia edilmiştir.

50. Bakanlık görüşünde, yaşam hakkına ilişkin ilkesel kararlar hatırlatıldıktan sonra başvuruya ilişkin olarak Millî Savunma Bakanlığı ve Sağlık Bakanlığından temin edilen görüş ve ilgili belgeler sunulmuştur. Sağlık Bakanlığınca sunulan görüşte ASOS veri tabanının aktarımından kaynaklı olarak devredilen Etimesgut Asker Hastanesince düzenlenen 12/11/2014 tarihli muayene raporu bilgilerinin eksik olduğu bilgisi verilebilmiştir. Vefata ve sonrası sürece ilişkin olarak Sağlık Bakanlığının herhangi bir dahlinin bulunmadığı da belirtilmiştir. Millî Savunma Bakanlığı ise yoklama muayenesinin yapılması için hastaneye sevkinin sağlandığı ve hastane tarafından da hakkında verilen karar sonucu askere sevk edildiğinden idarenin kusurunun bulunmadığı ifade edilmiştir. Ayrıca yargılama süreci yorumlanarak sağlık kuruluşlarının hizmet ve imkânlarından faydalandırıldığı, mevzuat kapsamında ödemelerin idare tarafından karşılandığı, idarenin üzerine düşen görevi sonuna kadar yerine getirdiği ve hizmet kusurunun bulunmadığının kabul edilmesi gerektiği açıklanmıştır. Bu kapsamda konu ile ilgili belgeler de sunulmuştur.

51. Başvurucular, Bakanlığın görüşüne karşı gönderilen belgelerin idari yargılama sürecinde dava dosyasında yer alan belgeler olduğu, yeni bir belge ve bilgi sunulmadığını ifade etmiştir. Müteveffanın askere sevk edilirken kalp rahatsızlığı gibi hayati öneme haiz bir hastalığına ilişkin şikâyetini bildirmesine ve özel hastanede gördüğü tedavilere ilişkin belgeleri sunmasına rağmen yeterli bir inceleme yapılmaksızın üstünkörü bir muayene ile hakkında askerliğe elverişli olduğuna karar verildiği, sevk edildiği hastanelerde yapılan tetkiklere ilişkin hiçbir belgenin bulunmadığı belirtilmiştir. Bu kapsamda önceki şikâyetlerini de yineleyerek adil yargılanma hakkı ile yaşam hakkının ihlal edildiğini ileri

sürmüştür.

B. Değerlendirme

52. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder. Başvuruculların ileri sürdüğü ihlal iddiaları yaşam hakkı çerçevesinde değerlendirilmiştir.

53. İncelemeye dayanak oluşturan Anayasa'nın "Kişinin dokunulmazlığı, maddi ve manevi varlığı" başlıklı 17. maddesinin birinci fıkrasının ilgili kısmı şöyledir: "Herkes, yaşama, ... hakkına sahiptir."

54. Yaşam hakkının maddi boyutuyla ilgili değerlendirme yapılmasına imkân veren bilgi ve belgenin başvuru dosyasında bulunmaması nedeniyle incelemenin münhasıran yaşam hakkının usul boyutu kapsamında değerlendirildiğini belirtmek gerekir.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

55. Başvuru formunda, tam yargı davası ve ceza soruşturması ile ilgili şikâyetler bir arada dile getirilmiştir. Bireysel başvuruların 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 47. maddesinin (5) numaralı fıkrası ile Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 64. maddesinin (1) numaralı fıkrası uyarınca başvuru yollarının tüketildiği tarihten, başvuru yolu öngörülmemiş ise ihlalin öğrenildiği tarihten itibaren otuz gün içinde yapılması gerekir. Başvurucular, idare mahkemesinde dava açmadan önce kovuşturmaya yer olmadığına dair itirazın reddine ilişkin nihai kararı öğrenmiştir. Bu sebeple ceza soruşturması kapsamında yürütülen süreç ve varılan nihai sonuç yönünden ileri sürülen şikâyetlerin değerlendirilmesi mümkün değildir. Dolayısıyla başvuruculların iddiaları yalnızca işbu başvuruya konu edilen tam yargı davası çerçevesinde incelenecektir.

56. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan yaşam hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

a. Genel İlkeler

57. Anayasa'nın yaşam hakkını güvence altına alan 17. maddesinin kendisine yüklediği pozitif yükümlülükler uyarınca devlet; yetki alanındaki bireylerin yaşamlarını kamu görevlileri ile diğer bireylerin eylemlerinden hatta kişilerin kendi eylemlerinden kaynaklanabilecek risklere karşı koruma ödevi altındadır ((emsal başvuru) [GK], B. No: 2019/25727, 28/7/2022, § 35).

58. Koruma ödevinin yerine getirilebilmesi için devletin yaşam hakkına yönelen tehdit ve risklere karşı caydırıcı ve koruyucu yasal ve idari çerçeve oluşturması gerekir ((emsal başvuru) [2. B.], B. No: 2013/1595, 21/4/2016, § 149; (emsal başvuru) [GK], B. No: 2017/32972, 29/9/2021, § 135). Bu yükümlülük askerlik yükümlülüğünü yerine getiren kişilerin yaşam ve sağlıklarının korunması için de geçerlidir ((emsal başvuru) [1. B.], B. No: 2014/5101, 22/6/2017, § 45).

59. Yaşam hakkı kapsamındaki pozitif yükümlülükler askere alım işlemleri sırasında kişilerin uygun denetimlerden geçirilmesini ((emsal başvuru) [2. B.], B. No: 2013/841, 23/1/2014, § 76) ayrıca askerlik yükümlülüğünü yerine getiren kişilerin yaşamının korunması için gerekli olan tıbbi bakımın sağlanmasını gerektirir ((emsal başvuru), § 46).

60. Pozitif yükümlülüğü kapsamında devletin yaşam hakkını korumak için oluşturulan yasal ve idari çerçevenin gereği gibi uygulanmasını ve bu hakka yönelik ihlallerin durdurulup

cezalandırılmasını sağlayacak etkili bir yargısal sistem kurma yükümlülüğü de bulunmaktadır. Bu yükümlülük -kamusal olsun veya olmasın- yaşam hakkının tehlikeye girebileceği her türlü faaliyet bakımından geçerlidir ((emsal başvuru), § 134; (emsal başvuru), § 38).

61. Yaşam hakkının ihlaline kasten sebebiyet verilmemiş ise etkili bir yargısal sistem kurma yönündeki pozitif yükümlülük her olayda mutlaka ceza davası açılmasını gerektirmez. Mağdurlara hukuki, idari hatta disiplinle ilgili hukuk yollarının açık olması yeterli olabilir ((emsal başvuru) [GK], B. No: 2014/14844, 1/12/2016, § 63).

62. Yaşam hakkı kapsamındaki sorumluluğu ortaya koymak adına adli ve idari yargıda açılan tazminat talepli davalarda makul derecede ivedilik ve özen şartının yerine getirilmesi gerekir ((emsal başvuru) [2. B.], B. No: 2013/5860, 1/12/2015, § 52; (emsal başvuru), § 39) ancak yargı mercilerinin özenli inceleme yapma yükümlülükleri, yaşam hakkı ile ilgili her davada mutlaka mağdurlar lehine sonuca varılmasını garanti etmez ((emsal başvuru) [1. B.], B. No: 2013/4086, 20/4/2016, § 73; (emsal başvuru), § 40).

b. İlkelerin Olaya Uygulanması

63. Müteveffanın askere alındığı tarihte yürürlükte bulunan 21/6/1927 tarihli ve 1111 sayılı Askerlik Kanunu'nun 14. maddesinde askerlik çağına giren yükümlülerin askere alınmadan önce sağlık muayenesinden geçirileceği, Yönetmelik'in 5. maddesinde bu muayene sırasında yükümlünün bildiği herhangi bir hastalık veya arızasının olup olmadığına, muayene sırasında herhangi bir sağlık yakınmasının bulunup bulunmadığına ilişkin yazılı beyanının alınacağı belirtilmiştir. 1111 sayılı Kanun'un 10. maddesinde ise sağlık kontrolleri neticesinde askerliğe elverişli olmadığı tespit edilen yükümlülerin askere alınmayacağı ifade edilmiştir.

64. Başvuru formu ve ekleri bu kapsamda incelendiğinde askerlik şubesinin 10/11/2014 tarihli yazısından da anlaşılacağı üzere yükümlü son yoklama esnasında rahatsızlığını ifade etmiştir. Bunun üzerine Etimesgut Asker Hastanesinde aortik kapak diğer bozuklukları ile mitral kapak prolapsusu tanıları konmuştur. Bu durum karşısında yükümlülere yoklamalarında uygulanacak sağlık durumu hakkında bilgi formunda bahsedilen kalp sorunu bağlamında verilen bilgi üzerine askerî hastane tarafından da teşhiste bulunulduğu açıktır. Bununla birlikte müteveffada yer alan rahatsızlığın askerliğe engel olmayacağı kanaatiyle rapor düzenlenmiştir. Dolayısıyla müteveffanın sağlık sorununu idareden sakladığı söylenemez. Bu konuda eğitim birliği ile gerekli entegrasyonun sağlanması idarenin yükümlülüğündedir. Nitekim idari soruşturma sürecinde kabul edilen hususlardan anlaşılacağı üzere müteveffanın katıldığı birlikteki acemi askerlerden bu yönde bir bilgi de resmî olarak istenmemiştir. Müteveffanın katıldığı birlikteki sicil ve muayene fişinde de bu yönde bir açıklama bulunmamaktadır. Rahatsızlığına ilişkin belgelerin müteveffanın sivil çantasında olduğu yapılan aramada görülmüştür.

65. Davanın reddedilmesi temel olarak ATK'dan istenilen hususlar (bkz. § 35) karşısında düzenlenen bilirkişi raporuna dayanmaktadır. Bu bakımdan öncelikle teşhis ve muayene esnasında kullanılan araçlarla varılan sonucun tıbbi açıdan isabetli olup olmadığı ele alınmalıdır. Başvurucular; müteveffanın askere hiç alınmaması gerektiğini, muayenenin gereği gibi yapılmadığını ileri sürmüştür. Söz konusu iddianın özenle değerlendirilip değerlendirilmediğinin anlaşılabilmesi için öncelikle bazı hususların açıklığa kavuşturulması gerekmektedir. Bu kapsamda başvuruya konu yargı sürecinde görev alan yargı mercileri; muayene tarihindeki ilgili mevzuata göre başvurucunun kardiyoloji muayenesinin ve yapılan tetkiklerin kapsamının ne olduğu, ölüme neden olan hastalığın mevzuata uygun şekilde yapılan muayene ve tetkiklerle tespit edilebilip edilemeyeceği, müteveffanın doldurduğu formdaki bilgiler dikkate alındığında ek tetkiklerin yapılıp yapılmadığı, ek tetkiklerin

yapılması hâlinde dahi müteveffada tespit edilen ya da tespit edilmesi gereken hastalığın müteveffayı askerliğe elverişli kılıp kılmayacağı noktalarında araştırma yapmalıydı. Ayrıca müteveffa hakkında düzenlenen sağlık raporundaki tanı dikkate alındığında müteveffaya yaptırılan görevlerin hastalığıyla bağdaşıp bağdaşmadığı ve askerlik vazifesi kapsamında yaptırılan görevlerin müteveffanın sağlığına olan etkisinin ne olduğu konusunda da uzman bilirkişilerden rapor almalıydı.

66. Öte yandan Askerî Savcılık tarafından ifadesi alınan kişilerin beyanlarından müteveffanın ambulansa bindirildiği esnada güç de olsa nefes alıp verdiği, revire götürülmeden asker hastanesine direk varılıncaya kadar geçen ve en az beş dakika süren bu yolculukta kendisine tıbbi açıdan herhangi bir müdahalede bulunulamadığı anlaşılmaktadır. Hekimler tarafından düzenlenen ilk rapordan müteveffanın hastaneye vardığında kendisinden nabız alınamadığı, alınan beyanlara göre de hastaneye varıldığında doktorların müteveffanın gözlerinin fiks olduğunu belirttiği görülmektedir. Hastanede yapılan çabalara rağmen bir yanıt da alınamamış ve bu şekilde vefat olayının gerçekleştiği anlaşılmıştır.

67. Nöbetçi komutanlara haber verilmesi üzerine birliğe ait ambulansın olay yerine hemen intikal ettiği söylenebilmesine rağmen dava dilekçesinde de yer aldığı üzere ambulansın içinde gerekli teçhizat ve ilgili bir sağlık personelinin olması gerektiği yönündeki iddialar noktasında yargı mercilerince bir değerlendirme yapılmamıştır. Dolayısıyla ambulansta sağlık görevlisinin olmaması ya da ambulansta müteveffaya tıbbi müdahalede bulunulmamasının ölüme bir etkisinin olup olmadığı da açıklanmamıştır. Bu durumda yaşam hakkının usul boyutunun gerekliliklerinin yerine getirildiği söylenemeyecektir.

68. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan yaşam hakkının usul boyutunun ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

69. Yaşam hakkının maddi boyutunun ihlal edildiği iddialarının incelenebilmesi için olayı çevreleyen maddi koşullar inceleme yapmaya olanak verecek şekilde aydınlatılmalıdır. Başvurucular müteveffanın askerlik eğitimlerinin en ağır şekilde yapıldığı komando birliğine gönderilmesi nedeniyle yaşam hakkının ihlal edildiğini ileri sürmesine karşın başvuruya konu olayda olayı çevreleyen koşullar yeterince aydınlatılmadığından yaşam hakkının maddi boyutu yönünden inceleme yapılması mümkün görülmemiştir.

V. GİDERİM

70. Başvurucular, ihlalin tespiti ile maddi ve manevi tazminat talebinde bulunmuştur. Bu kapsamda anne yönünden oğlunun desteğinden yoksun kaldığı gerekçesiyle 300.000 TL maddi tazminat, yaşadığı üzüntü ve elem nedeniyle 200.000 TL manevi tazminat istenilmiştir. Aynı gerekçelerle müteveffanın ablası ve abisi yönünden ise ayrı ayrı 100.000 TL manevi tazminat talep edilmiştir.

71. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 6216 sayılı Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerinin yapması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. (emsal başvuru) [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; (emsal başvuru) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; (emsal başvuru) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

72. Öte yandan hak ihlali kararından Anayasa Mahkemesinin davanın neticesiyle ilgili bir tutum sergilediği sonucu çıkarılmamalıdır. Anayasa Mahkemesince verilen hak ihlali kararı uyuşmazlığın sonuçlarından bağımsız olup davanın kabulüne ya da reddine karar verilmesi

gerektiği anlamına gelmemektedir. Kural olarak yargılamanın her aşamasında olduğu gibi ihlalin sonuçlarını gidermek üzere yeniden yapılacak yargılama sonunda da delillerin dava ile ilişkisini kurma ve bunları değerlendirip sonuç çıkarma yetkisi ilgili mahkemelere aittir.

73. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Yaşam hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan yaşam hakkının usul boyutunun İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin yaşam hakkının usul boyutunun ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Konya Bölge İdare Mahkemesi 4. İdari Dava Dairesine (E.2020/1731, K.2021/1867) iletilmek üzere Isparta İdare Mahkemesine (E.2017/2064, K.2020/394) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvuruculara tazminat talebinin REDDİNE,

E. 487,60 TL harç ve 40.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 40.487,60 TL yargılama giderinin başvuruculara MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvuruculara Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 30/6/2026 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.